

V podstatných věcech se shodneme

© Zbyněk Vybíral

Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Brno

Něco málo z výzkumů
z poslední doby

Lidé někdy agresí neuvádějí

- Jak pachatelé agrese, tak oběti někdy z různých příčin přiznávají v šetřeních méně takových situací, než ke kolika mezi partnery reálně dochází –
- **PROČ?**
- Může za to např. ospravedlňování, popírání, složitě sdílená distribuce moci v páru včetně nepsaných dohod apod.
(O'Leary, Williams, 2006.)

Verbální agrese jako prediktor fyzického násilí v raných manželstvích...

- **Verbální agrese** ze strany partnerů je výrazným longitudinálním prediktorem toho, že v páru dojde ke vzájemné fyzické agresi.
- Naopak faktor přizpůsobování se či přizpůsobení se v manželství (*marital adjustment*) nebyl potvrzen jako prediktor fyzické agrese.
- Pokud se v prvním roce manželství objevila fyzická agrese ze strany manželky, nevedla nutně – ve druhém roce manželství – k reciproční fyzické agresi ze strany manžela. Pokud byl muž fyzicky agresivní již v prvním roce, vyvolalo to u manželky ve druhém roce manželství rovněž fyzickou agresi. Autoři interpretovali tuto indukovanou agresi u žen jako sebeobrannou (*self-defensive*) (Julie Schumacher, Ken Leonard, 2005: 34).

Co Sch. a L. zjistili:

- a) slovní agrese žen vede pravděpodobněji k tomu, že manžel se dopustí fyzické agrese;
- b) v opačném případě slovní agrese mužů takovýmto prediktorem není.
- Autoři formulovali přesnější závěr v tom smyslu, že je to „manželovo vnímání, že je jeho žena slovně agresivní“, co ho vede k fyzické agresi vůči ní.

Několik údajů

- Výzkumu Schumacherové a Leonarda se zúčastnilo 634 párů v rané fázi manželství (průměrný věk mužů byl 28,7 a žen 26,8). Dotazníky vyplňovali v době, kdy požádali o uzavření manželství (70% z párů již spolu v té době žilo), dále k datu prvního a druhého výročí svatby.
- Podobně: Murphy a O'Leary již v roce 1989. Měli data od 393 párů měsíc před uzavřením manželství (průměrný věk mužů byl 25,3 a žen 23,6 let) a zjišťovali výskyt psychické a fyzické agrese po 6, 18 a 30 měsících manželství. Do výzkumného vzorku nebyli zahrnuti ti, kdo se rok před manželstvím dopustili fyzické agrese k partnerovi. Dokončilo 272 párů. **Pravděpodobnost, že psychologická agrese (slovní či mimoslovní) přejde v agresi fyzickou, je vysoká jak u manželů, tak u manželek.**

Mladé ženy – mladí muži

- Z metaanalýzy 82 výzkumů Archerovi (2000) vyplynulo, že mladé ženy (SŠ, VŠ) byly více agresivní než muži.
- Jak upozornil O'Leary (2000), metaanalýza neopravňuje zobecnit tyto výsledky na celou populaci, jinými slovy – bylo by neadekvátní a nesprávné tvrdit, že mladé ženy mají větší sklon dopouštět se fyzického násilí, než muži. Naopak.

- Ve výzkumu z roku 1998, kterého se v USA zúčastnilo 1635 párů, se k fyzické agresi přiznalo zhruba stejně mužů, jako žen (O'Leary, 2000).
- Již dříve vyplynulo z Celonárodního průzkumu násilí v rodinách (*National Family Violence Survey*) v roce 1985 v USA, že v 53% případů byla iniciátorem agrese v páru žena, ve 42% manžel; ve 3% nedokázaly dotázané páry říct, kdo začal. Další průzkumy vedly k obdobným výsledkům. (Straus, 1993, in O'Leary, 2000).

Prozatím tedy uzavřeme...

- Partneři se (fyzicky) napadají ve stejné míře.
- Slovně agresivní jsou mladé ženy (studentky v mladých studentských párech) častěji než muži. (Zahrnuta i slovní obrana.)
- Mnohé ženy učiní později zkušenost, že „když si začnou“, čeká je tvrdá odplata; že napadení mužem je surovější, a také proto si později tolik „nezačínají“ (alespoň fyzicky ne).

Prozatím tedy uzavřeme... (2)

- Šetření publikované v roce 2006 u 453 heterosexuálních párů po (v průměru) 9 a půl letech vztahu (mužům bylo v průměru 37,2 a ženám 35,1 let; podmínkou pro začlenění do výzkumu bylo, že měli dítě mezi 3 a 7 lety) ukázalo, že psychologická agrese se vyskytla u více než 90% jedinců. K agresi fyzické se přiznalo 25% mužů a 35% žen.
 - (O'Leary, Williams, 2006).
- Výskyt psychologické agrese je mnohem častější.

Co označujeme jako psychologickou agresi?

- Uved'te příklady:
- Za psychologickou agresi můžeme v partnerském soužití označit slovní nátlak (slovní inzultování partnera nadávkami, ponižujícími výrazy apod.) a také neverbální nátlak (třískání dveřmi, smetení věcí ze stolu apod.).

Co dotazníky neumějí zjistit? Resp. na co mají malou citlivost?

- „Rozčilující dopad“ opakovaných výroků
- Stupňování požadavků (variace slovních formulací)
- Zmíněné výzkumy dosud nebraly ohled na takové charakteristiky dlouhodobě vykonávaného slovního nátlaku, jakými je popichování, shazování, ponižování, vyčítání, předhazování chyb, osočování, okřikování, opravování, projevy jízlivosti či slovního cynismu.

Část druhá

Rozeštvávají nás maličkosti

5 : 1

- Ideální poměr mezi pozitivními a negativními interakcemi pro stabilní manželství je minimálně 5:1 ve prospěch pozitivních interakcí. John Gottman

Žena se ptá muže...

- „Čí jsou ty ponožky na židli?“
- „Co to prkýnko? Kdo ho nechal nahoře?“
- „Ty nevíš, kam se ten ručník má pověsit?“

Cvičení 1

- „Čí jsou ty ponožky na židli?“
- „Co to prkýnko? Kdo ho nechal nahoře?“
- „Ty nevíš, kam se ten ručník má pověsit?“
- (1a) Jak na vás tyto otázky ženy působí? *Odpovězte svobodně, pokud možno bez cenzury.*
- (1b) Co tyto a podobné otázky mohou v partnerském vztahu způsobovat?

Muž se ptá ženy

- „Musí ti to trvat v koupelně tak dlouho?“
- „Víš, jak pojídáš to jablko?“
- „Proč s tu pračku nedala na poloviční náplň?“

Cvičení 2

- „Musí ti to trvat v koupelně tak dlouho?“
- „Víš, jak pojídáš to jablko?“
- „Proč´s tu pračku nedala na poloviční náplň?“
- (1a) Jak na vás tyto otázky ženy působí? *Odpovězte svobodně, pokud možno bez cenzury.*
- (1b) Co tyto a podobné otázky mohou v partnerském vztahu způsobovat?

„Vzpomeňte si na výroky...“

Instrukce: „Vzpomeňte si na výroky, kterými si v partnerském vztahu ženy a muži *otravují* soužití. Nejlépe takové, které jste sami slyšeli nebo vyslovili. Mohou, ale nemusejí být v podobě autentických výroků. *Příklad může pocházet z vašeho vztahu nebo třeba ze vztahu vašich rodičů.*“

N = 64 studentí psychologie

Celkový počet příkladů: 404 (z nich autentických výroků 232).

Z toho: M k F = 106 (konstatování = 38, autentické výroky = 68)

F k M = 163 (konstatování = 67, autentické výroky = 96)

M k F (P) = 25 (konstatování = 2, autentické výroky = 23)

F k M (P) = 45 (konstatování = 10, autentické výroky = 35)

Neurčité = 63 (konstatování = 18, autentické výroky = 45)

Vyřazený: Rodiče k dětem = 2 (autentické výroky = 2)

Maličkosti (nebo „maličkosti“?) jako zdroj neshod... až rozchodů

- Jak to vytlačuješ zubní pastu? Kolik si odmotáváš toaletního papíru? Proč po sobě neumyješ vanu? Jak to myješ to nádobí? Takhle se neskládá svetr! Ty neumíš vyžehlit košili? Ta polévka je málo slaná. Ten hrníček patří na jinou policičku. Nemůžeš schovávat cédéčka do obalů!? To ti to tak musí trvat? Co v té koupelně děláš tak dlouho? Vlhké špinavé prádlo nepatří do koše. Komu tu smrdí nohy? Ty vlasy na koberci jsou od tebe. Proč po sobě neuklidíš? Všude se ti tu válejí knížky. Papír do koše nepatří, víš přece, že třídíme odpad. Kdo zase koupil tohleto? Tos nemohla nakoupit včera v hypermarketu, tam to měli levnější... *Atd.*

Muži k ženám...

- „Kdy umyješ to nádobí?“
- „Mohla by sis ty všechny věci tady kolem alespoň trošičku nějak urovnat?“
- „Máme oběd o půl druhé jako u vás doma?“
- „Okurky musí křupat, ne jako ty, co dělá tvoje matka.“
- „Nemůžeš už tu televizi vypnout?“
- „Netříскеj těma dveřma!“
- „Prečo nenosíš pančuchy? Chceš byť zase chorá?“
- „Počkaj, já to urobím, aby sa to nepokazilo.“
- „Ať tam nejsou tvoje vlasy!“
- „Vem si pantofle.“
- „Moc přemýšlíš.“
- „Kdo to zase uklidil!?“
- „Neumíš se oblíct podle počasí!“

Muži k ženám... (2)

- „Ty jsi se nevyspala dobře? Jsi nervózní?“
- „Šlo by, abys tak neutahovala kohoutky? Jestli to nepochopíš, budu muset být tvrdší a vysvětlit ti to jinak.“
- „Tak jo, ale víš, že nemám rád, když tam moc zeleniny, málo masa, a...“
- „Ty jsi jak ta tvoje máma, nezodpovědná, ulhaná, proradná. A vůbec, jsi stejná vlastně i jako děda“
- „Zase jsi nenechala okapat to mýdlo před odložením.“
- „Zelenější už to nebude“ (na křižovatce).

Co můžeme dělat? Co můžeme říct (odpovědět)?

- Jako partneři?
- Jako manželští poradci?

Z výzkumu...

- Možnost vypsát se a svěřit se (textem) může mít léčebný účinek. Výzkum Petrieho et al (1998) ukázal, že vypsání se z emočních stavů má krátkodobý **příznivý imunologický efekt**. Autoři zjistili zvýšenou cirkulaci lymfocytů (CD4 helper T lymphocytes a total lymphocytes). Naopak potlačování myšlenek a negativních emocí (ve výzkumu: nemožnost vypsát se z nich) vedlo k poklesu cirkulace T-lymfocytů. Výzkumníci tím potvrdili předchozí objevy o vlivu potlačování myšlenek na činnost sympatického nervového systému.

Další výzkumy

- Štúdia Drivera a Gottmana (2004) sa zaoberá dennými manželskými interakciami a pozitívnou afektivitou počas manželských konfliktov medzi novomanželmi. Autori hovoria o tom, že každodenné interakcie medzi manželmi môžu prispievať ku zdraviu alebo deteriorácii vzťahu, pretože tvoria určitý typ „podkladu“ pre ich hádky. Štúdia teda skúma akú rolu má hravosť a entuziazmus v každodennej interakcii pri využívaní humoru a a náklonnosti počas konfliktov. Výskum prebiehal pomocou pozorovania 49 novomanželských párov počas 10-minútových interakcií pri večeri a v 15-minútových konfliktných diskusiách.
- Výsledky štúdie hovoria o tom, že schopnosť využívať pozitívny afekt počas konfliktov je dôležité v predikcii budúceho zdravia vzťahu, pričom autori hovoria, že zlepšenie každodenných udalostí v živote páru bude viesť k lepšej komunikácii, riešeniu konfliktov a bude sa tak zvyšovať počet príjemných udalostí v živote páru, a teda aj partnerská spokojnosť partnerov.

Odkazy:

- Archer, J. (2000). Sex differences in aggression between heterosexual partners: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 126 (5), 651–680.
- O’Leary, K. D. (2000). Are Women Really More Aggressive Than Men in Intimate Relationships?: Comment on Archer (2000). *Psychological Bulletin*, 126 (5), 685–689.
- O’Leary, K. D., Williams, M. C. (2006). Agreement About Acts of Aggression in Marriage. *Journal of Family Psychology*, 20(4), 656–662.
- O’Leary, K. Daniel, Slep, Amy M. Smith, O’Leary, Susan G. (2007). Multivariate Model of Men’s and Women’s Aggression. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 75(5), 752–764.
- Murphy, Ch. M., O’Leary, K. D. (1989). Psychological Aggression Predicts Physical Aggression in Early Marriage. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57(5), 579–582.
- Petrie, K. J., Booth, R. J., Pennebaker, J. W. (1998). The Immunological Effects of Thought Suppression. *Journal of Personality and Social Psychology* 75(5), 1264–1272
- Schumacher, Julie, Leopold, Kenneth (2005). Husband’s and Wife’s Marital Adjustment, Verbal Aggression, and Physical Aggression as Longitudinal Predictors of Physical Aggression in Early Marriage. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 73(1), 28–37.
- DRIVER, J. L., GOTTMAN, J. M. (2004) Daily marital interactions and positive affect during marital conflict among newlywed couples. *Family Process*, 43(3), pp. 301-314.